

Πρώτη Απριλίου

Απαντήσεις

- 1.Ο σκοπός της Ε.Ο.Κ.Α. ήταν να προετοιμάσει τον αγώνα των Κυπρίων για να διώξουν τους Άγγλους.
2. Τα παιδιά βοήθησαν στον απελευθερωτικό αγώνα. Έκαναν διαδηλώσεις, φώναζαν συνθήματα εναντίον των Άγγλων και μετέφεραν μηνύματα στους αγωνιστές.
- 3.Μερικοί από τους ήρωες που θυσιάστηκαν για την πατρίδα μας είναι ο Γρηγόρης Αυξεντίου, ο Μάρκος Δράκος, ο Στυλιανός Λένας, ο Κυριάκος Μάτσης, ο Χαρίλαος Μιχαήλ, ο Μιχαήλ Κουτσόφτας, ο Στέλιος Μαυρομμάτης, ο Ανδρέας Παναγίδης, ο Μιχαλάκης Καραολής, ο Ανδρέας Δημητρίου, ο Ιάκωβος Πατάτσος, ο Ανδρέας Ζάκος και ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης.

4. (Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές)

Γρηγόρης Αυξεντίου

Ο **Γρηγόρης Αυξεντίου** γεννήθηκε στις 22 Φεβρουαρίου του 1928 στο χωριό Λύση που βρίσκεται ανάμεσα στη Λευκωσία και στην Αμμόχωστο. Γονείς του ήταν ο Πιερής και η Αντωνία Αυξεντίου, και είχε μία μικρότερη αδελφή, την Χρυστάλα. Φοίτησε στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού του και μετά στο Γυμνάσιο της Αμμοχώστου, το κοντινότερο προς τη Λύση. Αφού αποφοίτησε από το Γυμνάσιο, πήγε στην Ελλάδα με σκοπό να σπουδάσει στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, όμως στις εξετάσεις δεν κατάφερε να εισαχθεί. Κατετάχθη στον Ελληνικό στρατό και πέρασε από τη Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών Πεζικού, ενώ παράλληλα μελετούσε φιλολογία για να μπει στην φιλοσοφική σχολή Αθηνών. Απολύθηκε από το Στρατό ως Έφεδρος Ανθυπολοχαγός Πεζικού και στη συνέχεια υπηρέτησε στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα για λίγους μήνες, προτού και επιστρέψει στην Κύπρο το 1952, όπου εργάστηκε μαζί με τον πατέρα του και αρραβωνιάστηκε.

Με βοήθεια του Γρηγόρη Γρηγορά από την Λύση, από τους πρώτους που μυήθηκαν στον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. γνωστού και ως 'Νταβέλη', εξάδελφου του Γρηγόρη Αυξεντίου, στις 20 Ιανουαρίου 1955, έγινε η πρώτη συνάντηση του Αυξεντίου με τον Γρίβα που ήταν αρχηγός της Ε.Ο.Κ.Α. (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών), στον οποίο έδωσε τον λόγο της

Στρατιωτικής του Τιμής, αντί του καθιερωμένου όρκου της Ε.Ο.Κ.Α. και έτσι μπήκε στον αγώνα κατά των Άγγλων. Μπαίνοντας στον αγώνα του δόθηκαν τα εξής ψευδώνυμα: «Ζήδρος», «Ρήγας», «Αίαντας», «Άρης», «Μάστρος», «Ανταίος» και «Ζώτος». Αγωνίστηκε σκληρά στην αντίσταση κατά των Άγγλων και πολύ γρήγορα του δόθηκε η θέση του υπαρχηγού της Ε.Ο.Κ.Α. Υπηρέτησε ως Τομεάρχης Αμμοχώστου-Βαρωσιών στις αρχές του Αγώνα.

Την 1η Απριλίου 1955 καταζητήθηκε από τους Άγγλους για τη συμμετοχή του στον Αγώνα και μετατέθηκε στην επαρχία Κερύνειας, όπου υπηρέτησε ως τομεάρχης της ΕΟΚΑ μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1955. Από τον Δεκέμβριο του 1955 διετέλεσε τομεάρχης Πιτσιλιάς, μέχρι τις 3 Μαρτίου του 1957 που έπεσε μαχόμενος.

Ένα από τα σημαντικότερα κρησφύγετα που χρησιμοποίησε ο Γρηγόρης Αυξεντίου τον καιρό του Αγώνα βρίσκεται στην καρδιά του Παλαιχωρίου, δίπλα από την Εκκλησία της Παναγίας Χρυσοπαντάνασσας, στο υπόγειο του σπιτιού του Ανδρέα και της Μαρίτσας Καραολή.

Κτίστηκε, με υπόδειξη του ίδιου του Αυξεντίου, το καλοκαίρι του 1956 (μετά από διαταγή του Διγενή για κατασκευή κρησφυγέτων και σε σπίτια, εκτός εκείνων που υπήρχαν στις ορεινές περιοχές), από τους αντάρτες του Γεώργιο Μάτση, Λεωνίδα Στεφανίδη και Αντώνη Παπαδόπουλο σε συνεργασία με τον Ανδρέα Καραολή και την τεχνική βοήθεια του Σπύρου Μιχαηλίδη.

Στις 3 Μαρτίου του 1957 οι Άγγλοι, ύστερα από προδοσία πληροφορήθηκαν το κρησφύγετό του κοντά στο Μαχαιρά. Το περικύκλωσαν με αυτοκίνητα και ελικόπτερα, μετά από πολύωρη μάχη και αρκετούς νεκρούς Άγγλους έριξαν βενζίνη στο κρησφύγετο και τον έκαψαν ζωντανό. Το καμένο σώμα του θάφτηκε στις 4 Μαρτίου στις Κεντρικές Φυλακές Λευκωσίας, στο χώρο που είναι γνωστός σήμερα ως «Τα φυλακισμένα μνήματα» από τους Άγγλους στρατιώτες.

Ευαγόρας Παλληκαρίδης

Γεννήθηκε στην Τσάδα της Πάφου, στις 26 Φεβρουαρίου 1938. Ήταν το τέταρτο παιδί της οικογένειας του Μιλτιάδη. Στην οικογένεια του Ευαγόρα ανήκει - δεύτερος ξάδερφος - και ο Στέλιος Μαυρομάτης.

Πέρασε τις 6 τάξεις του Δημοτικού σχολείου με άριστα. Την 1η Απριλίου 1953, ο Ευαγόρας πρωταγωνιστεί σε διάφορες διαδηλώσεις κατά των Άγγλων. Συγκεκριμένα, στις 2 Ιουνίου θα γινόταν η στέψη της βασίλισσας Ελισάβετ. Στην Αγγλία και σε όλες τις αποικίες γίνονταν προετοιμασίες για το μεγάλο γεγονός. Στην Πάφο στο «Ιακώβιο Γυμναστήριο» αναρτάται η αγγλική σημαία, γεγονός που εξοργίζει τους μαθητές. Παραμονή της στέψης, οι μαθητές της Πάφου και οι φοιτητές του Λιασιδίου Κολεγίου οργάνωσαν διαδήλωση με αίτημα να υποσταλεί η αγγλική σημαία και να εκκενωθεί το γήπεδό τους από στρατιώτες και αστυνομικούς. Ο 15χρονος τότε Ευαγόρας αναρριχάται στον ιστό, κατεβάζει και σκίζει την αγγλική σημαία: το γεγονός αυτό έδωσε το έναυσμα για επέκταση των διαδηλώσεων.

Οι μαθητές και το πλήθος συγκρούονται με την αστυνομία, η οποία ενισχύεται από Τούρκους. Ο διοικητής στέλνει διαταγή να αποσυρθούν οι αστυνομικοί, γιατί δεν έπρεπε η στέψη της βασίλισσας να αμαυρωθεί με αίμα. Έτσι οι μαθητές παρέσυραν ό,τι είχε σχέση με τους εορτασμούς για την στέψη. Η Πάφος έγινε το μόνο μέρος όπου δεν γιορτάστηκε η στέψη. Ο Ευαγόρας συνελήφθη, αλλά αφέθηκε ελεύθερος λόγω της μικρής του ηλικίας.

Σε ηλικία 17 χρόνων, ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης εγκατέλειψε το σχολείο και εντάχθηκε στις αντάρτικες ομάδες της ΕΟΚΑ. Στις 17 Νοεμβρίου 1955 οι μαθητές του Γυμνασίου συγκεντρώθηκαν και προετοίμαζαν μια διαδήλωση από τις γνωστές που οργάνωνε η ΑΝΕ (Άλκιμος Νεολαία ΕΟΚΑ) ως αντιπερισπασμό. Οι στρατιώτες είχαν διαταγή να πυροβολήσουν αδιάκριτα τους διαδηλωτές. Ο Ευαγόρας συλλαμβάνεται και οδηγείται στο δικαστήριο με την κατηγορία ότι συμμετείχε παράνομα σε οχλαγωγίες. Ο Ευαγόρας δεν παραδέχτηκε την κατηγορία και η δίκη αναβλήθηκε για τις 6 Δεκεμβρίου. Ήταν η αρχή του τέλους. Μια μέρα πριν τη δίκη, μπαίνει κρυφά στο σχολείο και αφήνει στην έδρα ένα σημείωμα:

Παλιοί συμμαθηταί,

Αυτή την ώρα κάποιος λείπει ανάμεσά σας, κάποιος που φεύγει αναζητώντας λίγο ελεύθερο αέρα, κάποιος που μπορεί να μη τον ξαναδείτε παρά μόνο νεκρό. Μην κλάψετε στον τάφο του, Δεν κάνει να τον κλαίτε. Λίγα λουλούδια του Μαγιού σκορπάτε του στον τάφο. Του φτάνει αυτό ΜΟΝΑΧΑ.

Θα πάρω μίαν ανηφοριά θα πάρω μονοπάτια
να βρω τα σκαλοπάτια που παν στη Λευτεριά.

Θ' αφήσω αδέλφια συγγενείς, τη μάνα, τον πατέρα
μεσ' τα λαγκάδια πέρα και στις βουνοπλαγιές.

Ψάχνοντας για τη Λευτεριά θα 'χω παρέα μόνη
κατάλευκο το χιόνι, βουνά και ρεματιές.

Τώρα κι αν είναι χειμωνιά, θα 'ρθει το καλοκαίρι
Τη Λευτεριά να φέρει σε πόλεις και χωριά.

Θα πάρω μίαν ανηφοριά θα πάρω μονοπάτια
να βρω τα σκαλοπάτια που παν στη Λευτεριά.

Τα σκαλοπάτια θ' ανεβώ, θα μπω σ' ένα παλάτι,
το ξέρω θαν απάτη, δεν θαν αληθινό.

Μεσ' το παλάτι θα γυρνώ ώσπου να βρω τον Θρόνο,
βασίλισσα μια μόνο να κάθεται σ' αυτό.

Κόρη πανώρια θα της πω, άνοιξε τα φτερά σου
και πάρε με κοντά σου, μονάχα αυτό ζητώ.

Γιὰ σας παλιοί συμμαθηταί. Τα τελευταία λόγια τα γράφω σήμερα για σας. Κι όποιος θελήσει για να βρει ένα χαμένο αδελφό, ένα παλιό του φίλο, ας πάρει μίαν ανηφοριά ας πάρει μονοπάτια να βρει τα σκαλοπάτια που παν στη Λευτεριά. Με την ελευθερία μαζί, μπορεί να βρει και μένα. Αν ζω, θα μ' βρει εκεί.

Ευαγόρας Παλληκαρίδης

Στις 18 Δεκεμβρίου 1956 μαζί με άλλους 2 συναγωνιστές του μετέφεραν όπλα και τρόφιμα από τη Λυσό. Ξαφνικά βρέθηκαν αντιμέτωποι με αγγλική περίπολο. Οι 2 συναγωνιστές του Ευαγόρα κατάφεραν να διαφύγουν, αλλά ο ίδιος συνελήφθη. Στην κατοχή του είχε ένα οπλοπολυβόλο Μπρεν γρασαρισμένο. Ήταν συνεπώς ανέτοιμο για να χρησιμοποιηθεί. Επίσης κουβαλούσε 3 γεμιστήρες γεμάτες.

Κατηγορήθηκε για κατοχή και διακίνηση οπλισμού και μεταφέρθηκε στη Λευκωσία και η δίκη ορίζεται για τις 25 Φεβρουαρίου. Στη δίκη του ο Παλληκαρίδης δεν άφησε περιθώρια στους δικηγόρους του να τον υπερασπιστούν, αφού παρά τις αντιρρήσεις τους παραδέχθηκε την ενοχή του:

«Γνωρίζω ότι θα με κρεμάσετε. Ό,τι έκαμα το έκαμα ως Έλλην Κύπριος όστις ζητεί την Ελευθερίαν του. Τίποτα άλλο.»

Την επόμενη μέρα της καταδίκης του Παλληκαρίδη, οι μαθητές του Γυμνασίου Πάφου απείχαν από τα μαθήματά του σε ένδειξη διαμαρτυρίας και έστειλαν τηλεγράφημα στον Χάρτινγκ, με το οποίο του ζητούσαν να απονεμηθεί χάρη στον Ευαγόρα. Όλος ο κόσμος αρχίζει μια προσπάθεια να σώσει τον νεαρό μαθητή. Η Ελληνική κυβέρνηση προσπαθεί να αποτρέψει την εκτέλεσή του. Η Κυπριακή αδελφότητα Αθηνών ζητά προσωπική παρέμβαση του βασιλιά Παύλου. Η Βουλή των Ελλήνων στέλνει τηλεγραφήματα προς την Βουλή των Κοινοτήτων και τα Ηνωμένα Έθνη. Ο Αρχιεπίσκοπος Δωρόθεος, ο Χωρεπίσκοπος Σαλαμίνας Γεννάδιος, ο δήμαρχος Λευκωσίας κ. Δέρδης, 40 Εργατικοί Άγγλοι βουλευτές, συντεχνίες, ο Αρχιεπίσκοπος Νοτίου Αφρικής Νικόδημος, ο Αμερικανός Γερουσιαστής Fulton, απλοί πολίτες προσπαθούν να ματαιώσουν αυτή την εκτέλεση. Ο Χάρτινγκ όμως και η Αγγλική διπλωματία απορρίπτει την απονομή χάριτος.

Απαγχονίστηκε στις 14 Μαρτίου 1957, σε ηλικία μόλις 19 ετών. Ήταν ο νεαρότερος αλλά και ο τελευταίος αγωνιστής που απαγχονίστηκε από τους Άγγλους.

Ο τάφος του βρίσκεται στα Φυλακισμένα Μνήματα στη Λευκωσία.

Η μάχη στον Αχυρώνα Λιοπετρίου

Ο Ηλίας Παπακυριακού μαζί με τον Φώτη Πίττα και τον Ανδρέα Κάρυο είχαν πάει στη Αχερίτου, αφού τους κάλεσε ο τομεάρχης, για να τους αναθέσει νέα καθήκοντα. Θα γινόταν αναδιοργάνωση και θα αναλάμβαναν νέες αποστολές, σε διαφορετικά μέρη. Το σχέδιο προνοούσε παραμονή του Ηλία Παπακυριακού, του Φώτη Πίττα, του Ανδρέα Κάρυου, και του Χρίστου Σαμάρρα, σε ένα μυστικό κρησφύγετο στον ποταμό Λιοπετρίου, έξω από το χωριό Λιοπέτρι.

Ο Ηλίας Παπακυριακού είχε αποστολή να εκπαιδεύσει μέλη της ΕΟΚΑ στην χρήση των οπλικών συστημάτων και εκρηκτικών μηχανισμών. Σύμφωνα με αφηγήσεις συναγωνιστών των τεσσάρων, οι Ηλίας Παπακυριακού, Φώτης Πίττας, και Ανδρέας Κάρυος έφτασαν στο Λιοπέτρι τα μεσάνυχτα στις 30 Αυγούστου 1958.

Το βράδυ της 31ης Αυγούστου ήταν και οι τέσσερις στο σπίτι του Νικόλα Τσόντου. Τις πρώτες πρωινές ώρες της 1ης Σεπτεμβρίου 1958 έλαβαν μήνυμα από την πολιτοφυλακή ότι κατέφθαναν αγγλικά στρατεύματα στο Λιοπέτρι και έτσι ο κίνδυνος να περικυκλωθούν ήταν μεγάλος αφού ήταν και καταζητούμενοι.

Ετοιμάσθηκαν να φύγουν. Ο Φώτης Πίττας διαπιστώνει με τα κιάλια του ότι ήταν ολάκερο στράτευμα που πλησίαζε και δημιουργούσε κλοιό. Αντιλαμβάνονται πως η πιθανότητα διαφυγής τους ήταν αρκετά δύσκολη. Μπαίνουν ένοπλοι στο μονοκάμπινο αυτοκίνητο του Τσόντου φορτώνοντας σε αυτό όλο τον οπλισμό που είχαν μαζί τους με σκοπό να διασπάσουν το κλοιό που πλέον σχηματιζόταν γύρω τους και να διαφύγουν. Οδηγός τους ήταν ο μαχητής Νικόλας Τσόντος.

Κατευθύνθηκαν προς την περιοχή κοντά στο Λαξίδι, η οποία οδηγούσε προς τον φράχτη και τον ποταμό του χωριού, απ' όπου θα μπορούσαν να διαφύγουν προς την Σωτήρα, αλλά πέφτουν πάνω σε βρετανικά στρατεύματα που μόλις συντάσσονταν. Όταν κατάλαβαν πως δεν υπήρχε τρόπος διαφυγής επέστρεψαν προς την οικία του Τσόντου. Οι τέσσερις αγωνιστές κατέβηκαν από το αυτοκίνητο, και στην επιστροφή για το χωριό δίπλα στα σπίτια του Χρίστου Μασιά, οι τέσσερις αγωνιστές επισημάνθηκαν από Άγγλο στρατιώτη ο οποίος φώναξε «Άλτ».

Ο Ηλίας Παπακυριακού ανοίγει πρώτος πυρ εναντίων του Άγγλου στρατιώτη, ο οποίος πληγώνεται. Η ώρα είναι περίπου 02:00. Οι Άγγλοι απαντούν με φωτοβολίδες και πυροβολισμούς. Ακολουθεί σφοδρή ανταλλαγή πυρών, χωρίς όμως να καταφέρουν να διαφύγουν και αναγκάζονται να οπισθοχωρήσουν προς το χωριό.

Μπήκαν στο χωριό και κατέφυγαν σε ένα σπίτι, αλλά ο ιδιοκτήτης είχε κυριευθεί από φόβο και τους τόνισε πως δεν μπορεί να τους παρέχει προστασία, γιατί δεν θα άντεχε τυχόν βασανιστήρια από τους Άγγλους.

Ξημερώματα της 1ης Σεπτεμβρίου 1958, θά'ταν γύρω στις 3 με 4 το πρωί, οι αγωνιστές με υπόδειξη του Χρίστου Σαμάρα, πηγαίνουν στην οικία του Παναγιώτη Καλλή. Ο Καλλής δεν αρνήθηκε να τους προσφέρει καταφύγιο και τους υπόδειξε τον Αχερώνα. Τους βοήθησε να κρυφτούν εκεί αφού πρώτα τους προμήθευσε με νερό και τρόφιμα. Οι Άγγλοι συνήθιζαν να επιβάλουν κάτ'οικόν περιορισμό σε χωριά που ερευνούσαν και μετά έλεγχαν σπίτι με σπίτι.

Μπήκαν οι Άγγλοι στο χωριό Λιοπέτρι και ανάγγειλαν με τηλεβόες πως το χωριό θα έμπαινε σε κατ'οικο περιορισμό. Επίσης ανάγγειλαν πως όλοι οι άνδρες έπρεπε να συγκεντρωθούν στην πλατεία του χωριού. Αφού μάζεψαν όλους, ξεκίνησαν να τους ανακρίνουν με βία και ξυλοδαρμούς, ενώ άλλα αποσπάσματα με ανιχνευτικά σκυλιά έκαναν κατ'οίκον έρευνες με διάφορες καταστροφές και διάφορες συλλήψεις.

Οι Άγγλοι έλαβαν όμως νέα πληροφορία πως οι αγωνιστές που έψαχναν ήταν κρυμμένοι στον Αχερώνα στο κέντρο του χωριού ιδιοκτησίας του Παναγιώτη Καλλή. Στις μία μετά τα μεσάνυχτα ένα στρατιωτικό απόσπασμα κτύπησε την πόρτα του Παναγιώτη Καλλή και του ζήτησαν να τους παραδώσει τους καταζητούμενους που κρύβονταν στο σπίτι του. Ο Παναγιώτης Καλλής αρνήθηκε κατηγορηματικά πως έκρυβε καταζητούμενους παρόλα τα κτυπήματα που δέχτηκε.

Ένας Τούρκος αξιωματικός που ήταν συνοδεία του αγγλικού αποσπάσματος ζήτησε από τον Καλλή να του δείξει ποιος είναι ο δικός του αχερώνας. Ο Καλλής προσπαθώντας να ξεγελάσει τους στρατιώτες υπέδειξε το μαγειρείο αντί του αχερώνα, αυτοί επέμεναν και τον κτυπούσαν, τους έδειξε το στάβλο του σπιτιού του, μετά το γκαράζ και το ξύλο γινόταν περισσότερο. Τότε ο Καλλής γύρισε προς την οικογένειά του και τους είπε να προτιμήσουν τον θάνατο παρά την προδοσία των τεσσάρων. Δεν πρόλαβε να τελειώσει την πρόταση του και οι Άγγλοι τον έσυραν στον αχερώνα. Ένας Βρετανός προτάσσοντας για κάλυψη τον Καλλή φώναζε στα ελληνικά: «Αν θέλετε την ζωή σας, παραδοθείτε!»

Ένας άλλος βρετανός πυροβόλησε τρεις φορές προς τον αχερώνα. Καμία ανταπόκριση όμως από τον αχερώνα. Μια δραματική σκηνή ακολούθησε αμέσως μετά, με ένα Ελληνοκύπριο αγωνιστή, να μην αντέχει στα βασανιστήρια και να αναγκάζεται να ομολογήσει πως μέσα στον αχερώνα βρίσκονται οι καταζητούμενοι.

Οι Άγγλοι κάλεσαν ξανά και επανειλημμένως τους αγωνιστές να παραδοθούν. Αντί αυτού οι αγωνιστές άνοιξαν πυρ σκοτώνοντας ένα Άγγλο φωνάζοντας «Μολών Λαβέ!». Στην μάχη που ακολούθησε οι Άγγλοι έριχναν χειροβομβίδες μέσα στο αχερώνα και οι μαχητές ανταπέδιδαν τα πυρά με τα πυροβόλα όπλα τους. Στην εξέλιξη της μάχης οι Άγγλοι μετατρέπουν τον κινηματογράφο της κοινότητας σε πρόχειρο νοσοκομείο, στο οποίο μεταφέρουν τους τραυματίες τους. Υπάρχει μαρτυρία σύμφωνα με την οποία Άγγλος στρατιώτης αρνήθηκε να εκτελέσει διαταγή ανωτέρου και να προσεγγίσει τον αχερώνα, με αποτέλεσμα την εκτέλεσή του από τον ίδιο τον αξιωματικό. Με ένα Αντιαρματικό ρουκετοβόλο οι Άγγλοι έριξαν περίπου 11 ή 12 ρουκέτες στον αχερώνα. Δύο Άγγλοι ανεβαίνουν στην στέγη του αχερώνα και τρυπούν την οροφή. Μετέπειτα

ρίχνουν μέσα ρούχα τα οποία είχαν ποτίσει με βενζίνη. Ματαιίως όμως γιατί η φωτιά έσβησε. Η μάχη κράτησε πάνω από τέσσερεις ώρες. Οι Άγγλοι κάλεσαν και ελικόπτερο το οποίο έριχνε εμπρηστικές βόμβες.

Όταν η φωτιά απειλούσε την ζωή των μαχητών, προσπάθησαν μέσα από μια έξοδο να διασπάσουν τον κλοιό. Έπεσαν νεκροί και οι τέσσερίς. Ο Παναγιώτης Καλλής μεταφέρθηκε από τον Αγγλικό στρατό για να αναγνωρίσει τα πτώματα των ηρώων.

Οι Αγωνιστές της ΕΟΚΑ με τον θάνατο τους συγκίνησαν την παγκόσμια κοινότητα. Στο σημείο της μάχης στήθηκε μνημείο των τεσσάρων αγωνιστών.

Η μάχη στον Μαχαιρά

Το Πάσχα του 1956 βρίσκει τον Γρηγόρη Αυξεντίου ν' αναρρώνει στο ιστορικό μοναστήρι του Μαχαιρά, μετά από εγχείρηση. Εκεί συνέβη και το πρωτοφανές της εμφάνισής του ενώπιον των διωκτών του, όταν πάνω από 100 Άγγλοι αξιωματικοί και στρατιώτες έζωσαν το μοναστήρι. Μεταμφιεσμένος σε καλόγερο, με γενειάδα και ράσο, ο Γρηγόρης Αυξεντίου παρουσιάστηκε και συστήθηκε στον Άγγλο επικεφαλής αξιωματικό ως ο «πάτερ-Χρύσανθος».

Στις 31 Δεκεμβρίου του 1956, παραμονή Πρωτοχρονιάς, κυκλώνεται μαζί με τα παλικάρια του στο χωριό Ζωοπηγή και ακολουθεί σφοδρή σύγκρουση. Ο Αυξεντίου τραυματίζεται, αλλά διαφεύγει, αφήνει όμως νεκρό πίσω, τον συναγωνιστή του Μάκη Γεωργάλλα. Την 1η Μαρτίου του 1957, οι Άγγλοι ξαναεισβάλλουν στο μοναστήρι του Μαχαιρά. Υποβάλουν σ' εξαντλητική ανάκριση τον αγωγιάτη της Μονής και τον αναγκάζουν ν' αποκαλύψει ότι ο Αυξεντίου έχει κατασκευάσει καταφύγιο - κρύπτη ένα χιλιόμετρο πιο κάτω. Έτσι οι Άγγλοι, με ισχυρές δυνάμεις, οδηγούνται στο κρησφύγετο και το περικυκλώνουν.

Ο άνδρας, θρύλος της ΕΟΚΑ, προαισθανόμενος το τέλος, διατάζει τους 4 μαχητές του να βγουν έξω και να παραδοθούν. Εκείνοι αρνούνται: Οι στιγμές είναι δραματικές. Ο Γρηγόρης Αυξεντίου ξαναπροστάζει: «εβγάτε έξω». Υπακούουν και μένει μόνος του. Ένας αγωνιστής μέσα σε μια σπηλιά, αμύνεται ηρωικά εναντίον ενός σχεδόν συντάγματος πεζικού με βαρύ οπλισμό. Οι Άγγλοι αρχίζουν να μετρούν νεκρούς. Ρίχνουν χειροβομβίδες και τραυματίζουν το παλικάρι. Στέλνουν τον Αυγουστή Ευσταθίου για να τον μεταπείσει και εκείνος αποφασίζει να μείνει μέσα και να πεθάνει πλάι στον αρχηγό του. Στις εκκλήσεις των Άγγλων να παραδοθεί, ο Γρηγόρης Αυξεντίου απαντά: «Μολών λαβέ».

Περνούν δέκα ώρες. Οι σφαίρες πέφτουν σαν χαλάζι. Πάνω από 40 οι νεκροί Άγγλοι. Βρέχουν την περιοχή του σπηλαιίου με βενζίνη και βάζουν φωτιά. Ο Ευσταθίου επιχειρεί έξοδο και συλλαμβάνεται. Οι εμπρηστικές βόμβες των Άγγλων, λαμπαδιάζουν τα πάντα.

Ήταν η ώρα 2 μ.μ. της 3ης Μαρτίου 1957. Έτσι έφυγε ο ήρωας Αυξεντίου. Το καρβουνιασμένο του σώμα τάφηκε στις 4 Μαρτίου στις Κεντρικές Φυλακές Λευκωσίας.